

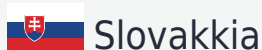
[Avaleht](#) > ... > [Perekonnaasjad Ja Pärimine](#) > [Vanemlik Vastutus – Lapse Isikuhooldusõigus Ja Suhtlusõigus](#) Slovakia

Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus

Sisu koostaja:

European Judicial Network
(in civil and commercial matters)

1 Mida tähendab õiguslik termin „vanemlik vastutus” igapäevaelus? Millised on vanemliku vastutuse kandja õigused ja kohustused?

Slovakkia perekonnaseaduse (seadus nr 36/2005, mis käsitleb perekonda ja millega muudetakse teatavaid õigusakte) ja kohtupraktika kohaselt hõlmab vanemlik vastutus (s.t vanemate õigused ja kohustused ja hooldusõigus) esmajoonel lapse eest hoolitsemist, ülalpidamiskohustust, lapse esindamist ja lapse vara valitsemist.

2 Kellel lasub üldjuhul vanemlik vastutus lapse eest?

Lapse kaks vanemat jagavad ühiselt vanemate õigusi ja kohustusi lapse ees olenemata sellest, kas laps sündis abielust või väljaspool abielu või kas vanemad elavad koos või mitte (kas nad on abielus, elavad lahus või on lahutatud).

Kohus võib võtta vanematelt nende õigused ja kohustused (või neid piirata) tõsiste asjaolude korral, nagu on sätestatud perekonnaseaduse § 38 lõikes 4.

Kohus võib ka anda üle 16aastasele alaealisele vanema õigused ja kohustused seoses alaealise lapse hooldusõigusega, võttes arvesse perekonnaseaduse § 29 sätestatud tingimusi.

3 Kui vanemad ei ole suutelised või ei soovi lapse eest vanemlikku vastutust kanda, kas nende asemele võib määrata mõne teise isiku?

Jah. Kui alaealise lapse mõlemad vanemad on piiratud teovõimega või nende puhul on vanemate õigused ja kohustused peatatud või neid on nendest õigustest ja kohustustest ilma jäetud või nad on surnud, tuleb kohtul määrata eestkostja, kes peab alaealise lapse üles kasvatama, teda esindama ja tema vara valitsema.

4 Kuidas lahendatakse vanemliku vastutuse küsimus, kui vanemad lasevad abielu lahutada või elavad lahus?

Kohus peab tegema otsuse vanemate õiguste ja kohustuste jaotamise ja teostamise kohta (seda isegi juhul, kui mõlemad vanemad jätkavad ühiselt vanemate õiguste ja kohustuste teostamist) või võib kiita heaks vanematevahelise kokkuleppe.

Perekonnaseaduse § 36 lõike 1 kohaselt võivad alaealise lapse lahus elavad vanemad igal ajal kokku leppida vanemate õiguste ja kohustuste teostamise korras. Kui vanemad kokkulepet ei saavuta, võib kohus kindlaks määrata, kuidas nad peavad oma õigusi ja kohustusi teostama, seda isegi juhul, kui sellega seoses ei ole

avaldust esitatud; eelkõige peab kohus otsustama, kummale vanematest antakse alaealise lapse isikuhooldusõigus. Paragrahvide 24, 25 ja 26 sätteid kohaldatakse *mutatis mutandis*.

5 Kui vanemad sõlmivad vanemliku vastutuse küsimuses kokkuleppe, siis milliseid vorminõudeid peavad nad järgima, et kokkulepe oleks õiguslikult siduv?

Vanemate õigusi ja kohustusi käsitlevad vanematevahelised kokkulepped peab heaks kiitma kohus.

6 Kuidas on võimalik vanemliku vastutuse küsimust kohtuväliselt lahendada, kui vanemad ei jõua kokkuleppele?

Vaidlusi on võimalik kohtuväliselt lahendada vahendust käsitleva seaduse nr 420/2004 kohase vahendusmenetluse teel. Seda seadust kohaldatakse ka perekonnaõiguslike vaidluste korral. Vahendus on kohtuväline menetlus, mille raames lahendavad menetluse pooled vahendaja abil vaidlust, mis puudutab pooltevahelisi lepingulisi või muid õiguslikke suhteid. Vahendusmenetluse käigus saavutatud mis tahes kokkulepe tuleb vormistada kirjalikult ja on menetluse poolte jaoks siduv.

7 Kui vanemad pöörduvad kohtusse, milliseid last käsitlevaid otsuseid saab kohus teha?

Kohus võib põhimõtteliselt teha mis tahes otsuse, kuid kohus ei saa anda ainuhooldusõigust ühele vanemale. Üksnes juhul, kui üks vanematest on vanema õigustest ilma jäetud, saab ühele vanemale anda lapse ainuhooldusõiguse. Praktikas aga teeb kohus otsuse selle kohta, kumb vanem saab lapse isikuhooldusõiguse ning peab last esindama ja tema vara valitsema. Kohus teeb samuti otsuse selle kohta, kuidas peab lapse ülalpidamises osalema see vanem, kellele ei antud isikuhooldusõigust, või kiidab heaks vanematevahelise kokkulepe elatise maksmise kohta.

8 Kui kohus otsustab, et lapse eestkostjaks jääb üks vanem, kas see tähendab, et see vanem võib kõiki lapsega seotud asju otsustada ilma neid enne teise vanemaga arutamata?

Mõistel „vanemlik vastutus“ ei ole täpset samaväärset vastet Slovakkia perekonnaseaduses. Slovakkia perekonnaseaduses kasutatakse mõistet „vanemate õigused ja kohustused“, mida alati jagavad ühiselt mõlemad vanemad, mis tähendab, et kunagi ei ole „ainuhooldusõigust“, v.a juhul, kui teine vanem on surnud, on piiratud teovõimega või on vanema õigustest ja kohustustest ilma jäetud. Seda peab eristama isikuhooldusõigusest. Kui lapse isikuhooldusõigus antakse ühele vanematest, on asjaomasel vanemal õigus teha otsuseid kõigis lapse igapäevelu käsitlevates küsimustes, ilma et tal oleks vaja teise vanema nõusolekut. Kuid vanemate õiguste ja kohustuste teostamisega seotud olulistest küsimustes (lapse vara valitsemine, lapse välisriiki elama asumine, kodakondsus, ravi küsimustes nõusoleku andmine, ametialane väljaõpe) tuleb saada teise vanema nõusolek. Kui vanemad ei suuda kokkulepet saavutada, teeb otsuse kohus ühe vanema avalduse alusel.

9 Kui kohus määrab lapse vanemate ühise eestkoste alla, mida see igapäevaelus tähendab?

Kohus võib vanematele anda ühise isikuhooldusõiguse (s.t näha ette, et vanemad teostavad seda õigust kordamööda), kui mõlemad vanemad on võimelised last kasvatama ja on huvitatud lapse isikuhooldusõigusest ning kui selline korraldus on lapse huvides ja aitab tema vajadusi paremini rahuldada. Kui vähemalt üks vanem nõustub ühise isikuhooldusõigusega, peab kohus analüüsima, kas ühine isikuhooldusõigus on lapse huvides.

Vt kõigile eelmistele küsimustele antud vastused, eelkõige küsimusele nr 8 antud vastus.

10 Millisesse kohtusse või ametiasutusse peab esitama avalduse seoses vanemliku vastutusega? Milliseid vorminõudeid peab järgima ning millised dokumendid avaldusele lisama?

Vanemate õigusi ja kohustusi käsitlevad avaldused tuleb esitada sellele piirkondlikule või linnakohtule, kelle tööpiirkonnas asjaomane alaealine laps elab. Puuduvad vorminõuded, mida järgida, ja dokumente lisada ei ole vaja, sest selle menetluse võib kohus algatada omal algatusel. Avalduse sisust sõltub, missuguseid dokumente on vaja esitada; tavaliselt nõutakse lapse sünnitunnistust.

11 Milline on menetluse kord sellistes asjades? Kas on võimalik kohaldada kiirmenetlust?

Kohaldatakse lihtsustatud ja vähem formaalset menetluskorda. On võimalik võtta kiirmenetluse korras ajutisi meetmeid.

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusabi?

Vanemate õiguste ja kohustuste kindlaksmääramisega seotud menetluste puhul kohtukuludid maksma ei pea. Slovakkias antakse praegu menetlusabi üksnes kohtukulude maksmisest vabastamise ja tasuta õigusesindaja teenuste osutamise vormis. Väga vähesed inimesed otsustavad kasutada advokaadi abi, võttes arvesse, et vanemate õigusi ja kohustusi käsitlevate menetluste puhul on tegemist hagita menetlustega. Kuid kui isiku puhul on täidetud kohtukulude maksmisest vabastamise tingimused, võib kohus omal äranägemisel tagada tasuta õigusesindaja, sealhulgas advokaadi teenuste osutamise, kui ta leiab, et esindaja kasutamine on vajalik menetluse poole huvide kaitsmiseks.

Kohus suunab kõik isikud, kes taotlevad advokaadi määramist ja kelle puhul on täidetud kohtukulude maksmisest vabastamise tingimused, õigusabikeskusesse. Kohus tutvustab menetluse pooltele seda võimalust. Kohus võib poole kohtukulude maksmisest täielikult või osaliselt vabastada, kui see on isikuga seotud asjaolude tõttu õigustatud ja tingimusel, et avaldus ei kujuta endast pahatahtlikku või ilmselgelt alusetut õiguste teostamist või kaitsmist. Vabastust kohaldatakse kogu menetluse suhtes ja tagasiulatuvalt, kui kohus ei otsusta teisiti. Siiski ei hüvitata summasid, mis maksti enne seda, kui tehti otsus kulude maksmisest vabastamise kohta.

Õigusabi süsteem ning see, mida õigusabi sisaldab, on sätestatud seaduses nr 327/2005, mis käsitleb õigusabi andmist materiaalselt abi vajavatele isikutele ja millega luuakse ka õigusabi keskus, et anda abi füüsilistele isikutele, kellel ei ole rahalisi vahendeid, mis võimaldaksid saada oma õiguste teostamiseks ja kaitsmiseks õigusteenuseid.

13 Kas vanemliku vastutuse kohta tehtud otsuse saab edasi kaevata?

Jah, vanemate õigusi ja kohustusi käsitleva otsuse peale on võimalik esitada apellatsioon.

14 Teatavatel juhtudel võib osutada vajalikuks taotleda kohtult või mõnelt muult ametiasutuselt vanemlikku vastutust käsitleva otsuse täitmist. Milline on menetluse kord sellisel juhul?

Territoriaalne pädevus alaealisi puudutavate otsuste täitmisel on sellel kohtul, kelle tööpiirkonnas alaealine elab, nagu see on kindlaks määratud vanemate omavahelises kokkuleppes või muus õiguslikus vahendis. Otsuse täitmisel kohaldatav menetlus on reguleeritud seadusega nr 161/2015 (hagita tsiviilkohtumenetluse seadustik). Alaealisi puudutavate otsuste täitmise üksikasjad on sätestatud Slovaki Vabariigi justiitsministeeriumi määruses nr 207/2016, mida kohaldatakse ka välisriigis tehtud otsuste täitmisel.

15 Mida tuleb teha, et muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust

käsitlevat otsust selles liikmesriigis tunnustataks ja täidetaks?

Teise liikmesriigi kohtu tehtud otsuseid vanemate õiguste ja kohustuste kohta tunnustatakse ja täidetakse Slovaki Vabariigis ilma erimenetluseta, st ilma et otsus tuleb tunnistada täidetavaks (27. novembri 2003. aasta nõukogu määruse (EÜ) nr 2201/2003 (mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega) (Brüsseli IIa määrus) artikli 21 lõige 1 või 25. juuni 2019. aasta nõukogu määruse (EL) 2019/1111 (mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades tehtud lahendite tunnustamist ja täitmist ning rahvusvahelisi lapserööve) (Brüsseli IIb määrus) artikkel 30).

Siiski võib huvitatud pool taotleda teises liikmesriigis vanemate õiguste ja kohustuste kohta tehtud otsuse kuulutamist täitmisele pööratavaks (vastavalt Brüsseli IIa määrusele) või taotleda lahendit, mille kohaselt tunnustamisest keeldumise alused puuduvad (vastavalt Brüsseli IIb määrusele).

Taotlused esitatakse sellele piirkondlikule või linnakohtule, kelle piirkonnas laps elab, või kui laps ei ela Slovaki Vabariigis, siis sellele kohtule, kelle tööpiirkonnas laps sel ajal elab. Sellise kohtu puudumise korral on pädev Bratislava II linnakohus.

16 Millisesse kohtusse pean ma selles liikmesriigis pöörduma, et vaidlustada muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse tunnustamine ja täitmine? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Pädev kohus seoses vanemate õiguste ja kohustuste *tunnustamise taotluste, mittetunnustamise taotluste või selliste lahendite taotluste korral, mille kohaselt puuduvad tunnustamisest keeldumise alused*, on piirkondlik või linnakohus, kelle piirkonnas laps elab, või kui laps ei ela Slovaki Vabariigis, siis see kohus, kelle tööpiirkonnas laps sel ajal elab. Sellise kohtu puudumise korral on pädev Bratislava II linnakohus.

17 Millist õigust kohaldab kohus vanemlikku vastutust käsitlevas menetluses, kui laps või pooled ei ela selles liikmesriigis või on eri kodakondsusega?

Kui laps ei ela Slovaki Vabariigis, kuid tema harilik viibimiskoht on seal, või kui vanemad ei ela Slovaki Vabariigis või on eri riikide kodanikud, kohaldatakse Slovakkia õigust kooskõlas vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö Haagi konventsiooniga (teatis nr 344/2002) (konventsiooni III peatükk).

Peale 1996. aasta Haagi konventsiooni on Slovaki Vabariigi suhtes siduvad mitmed kahepoolsed kokkulepped, mis sisaldavad kohaldatavat õigust käsitlevaid sätteid, ning vanemate õigusi ja kohustusi käsitlevates menetlustes on need sätted ülimuslikud rahvusvahelist eraõigust ja menetlusõigust käsitleva seaduse sätete suhtes. Kõnealused kokkulepped on järgmised:

Bulgaaria: Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Bulgaaria Rahvavabariigi vaheline kokkulepe, mis käsitleb õigusabi andmist ja õigussuhete reguleerimist tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades (Sofia, 25. november 1976; määrus nr 3/1978)

Horvaatia, Sloveenia: Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Jugoslaavia Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi vaheline kokkulepe, mis käsitleb õigussuhete reguleerimist tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades (Belgrad, 20. jaanuar 1964; määrus nr 207/1964)

Ungari: Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Ungari Rahvavabariigi vaheline kokkulepe, mis käsitleb õigusabi andmist ja õigussuhete reguleerimist tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades (Bratislava, 28. märts 1989; määrus nr 63/1990)

Poola: Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Poola Rahvavabariigi vaheline kokkulepe, mis käsitleb õigusabi

andmist ja õigussuhete reguleerimist tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades (Varssavi, 21. detsember 1987; määrus nr 42/1989)

Rumeenia: Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Rumeenia Rahvavabariigi vaheline kokkulepe, mis käsitleb õigusabi andmist ja õigussuhete reguleerimist tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades (Praha, 25. oktoober 1958; määrus nr 31/1959)

See veebileht on osa portaalist „[Teie Euroopa](#)“.

Sooviksime teilt [tagasisidet](#) selle kohta, kui kasulikuks peate sellel esitatud teavet.

 Viimati uuendatud: 24/01/2025

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.